

Svjetlosno zagađenje – ekološki problem

Iz teološke perspektive

Dorian Božičević

Mnogi ljudi, a poglavito oni koji žive u gradovima, nisu nikad bili u mogućnosti vidjeti Mliječnu stazu ili Zodijačku svjetlost, a u nekim gradovima praktički niti zvijezde. Ta stvarnost ili, bolje rečeno, nemogućnost vidjeti zvijezde samo je jedna od posljedica onoga što zovemo svjetlosnim zagađenjem. Glavna značajka zagađenja svjetlom jest povećanje svjetline neba za vrijeme noći uzrokovano umjetnom rasvjetom. Svjetlosno zagađenje uzrokuje svako nepotrebno ili nekorisno ispuštanje svjetlosti u prostor izvan zone (ceste, ulice, trga...) koju je potrebno osvijetliti, a do toga najčešće dolazi zbog uporabe neekoloških rasvjetnih tijela koja su uglavnom nepravilno postavljena.

U današnje vrijeme zagađenje svjetlom postalo je jednim od najvećih neprijatelja astronomije, a da ne govorimo o sigurnosnim, ekološkim, biološkim, psihološkim i moralno-etičkim implikacijama koje ova tema, htjeli mi to ili ne, povlači za sobom. U ovom kratkom promišljanju pokušati ću dati teološke temelje jednom teološko-ekološkom traktatu o ovom problemu.

Post 1-3

Na prvim stranicama Biblije u Knjizi Postanka nalazimo jedan izriječ koji nam omogućuje utemeljiti

¹ Usp. A. Rebić, Stvaranje svijeta i čovjeka, KS, Zagreb, 1996., str. 121.

teološki govor o ekologiji: »Jahve, Bog, uzme čovjeka i postavi ga u edenski vrt, da ga obrađuje i čuva.« (Post 2,15), Ova biblijska rečenica ima osobitu težinu jer su u njoj opisani Božji darovi čovjeku (uzeti i postaviti) i Božji zahtjevi prema čovjeku (raditi i čuvati).¹ Za problem koji ću ja razlagati veoma je bitan pojam 'čuvati' koji u hebrejskom jeziku glasi šamar. Kod ovoga pojma veoma je bitno uočiti da već u ono doba biblijski pisac, stari Semit, uviđa da je zemlju potrebno čuvati, iz čega možemo deducirati i potrebu za jednim teološko-ekološkim traktatom. Ja u ovom promišljanju neću

pokušavati utemeljiti neku ekološku teologiju i² pokušati utemeljiti ekologiju kao takvu na teološkom promišljanju, već ću se zadržati na problemu svjetlosnog zagađenja i to kroz teološko promišljanje utemeljeno na Svetom pismu.

U izvještaju o stvaranju nalazimo dio teksta koji govori o nastanku Sunca, zvijezda i Mjeseca: »³ reče Bog: 'Neka budu svjetlila na svodu nebeskom da luče dan od noći, da budu znaci blagdanima, danima i godinama, i neka svijetle na svodu nebeskom i rasvjetljuju zemlju!' I bi tako. I načini Bog dva velika svjetlila – veće da vlada danom, manje da vlada noću – i zvijezde. I Bog ih postav

Glavna značajka zagađenja svjetlom jest povećanje svjetline neba za vrijeme noći uzrokovano umjetnom rasvjetom.

...ne pokušavam reći da rasvjetu treba ukloniti, nego je ispravno postaviti kako ne bi remetila vrhunaravni red u prirodi za kojega vidimo da je jasno prikazan i na prvim stranicama Biblije. Ova jasna podjela dana i noći, svjetla i tame, potrebna je svim bićima na ovome planetu jer čini bitan element u stabilnosti globalnog ekosustava.

na svod nebeski da rasvjetljuju zemlju, da vladaju danom i noću i da rastavljaju svjetlost od tame. I vidje Bog da je dobro. Tako bude večer, pa jutro – dan četvrti.« (Post 1,14-19) U ovom odlomku iz prvog izvještaja o stvaranju vidimo da biblijski pisac jasno gleda na stvarnost koju primjećuje u prirodi, a to je postojanje Sunca, Mjeseca i zvijezda kao svjetlila na nebu, ali vidimo da jasno govori o podjeli između dana i noći. Vidimo da je biblijski pisac svjestan reda kojeg Bog stavlja u svemir, reda u kojem postoje dan i noć, svjetlost i tama. Znamo da je čovjek po sebi biće koje uglavnom djeluje danju, ali isto tako znamo da je uz sav tehnološki napredak čovjek aktivan i noću pa stoga potrebuje umjetnu rasvjetu. Potreba noćne rasvjete nije samo pitanje čovjekove noćne aktivnosti, nego i pitanje čovjekove sigurnosti i to ne samo fizičke, nego i psihičke. Iz rečenog treba shvatiti da tu ne pokušavam reći da rasvjetu treba ukloniti, nego je ispravno postaviti kako ne bi remetila vrhunaravni red u prirodi za kojega vidimo da je jasno prikazan i na prvim stranicama Biblije. Ova jasna podjela dana i noći, svjetla i tame, potrebna je svim bićima na ovome planetu jer čini bitan element u stabilnosti globalnog ekosustava. Pokušajmo zamisliti posljedice po prirodu, ali ne samo nju, nego i ljudsko društvo, kada bi stalno bio dan, kada ne bi postojala noć. Mislim da je vrijeme da se ozbiljno priupitamo koje bi to životinjske vrste uopće uspjele preživjeti, koliko bi ljudi patilo od nesanice i drugih poremećaja u bioritmu, koliko bi to pogubno bilo po sav život na zemlji?

Praktična teologija – pitanje poruke

Sada smo uvidjeli neke od posljedica koje proizlaze iz činjenice postojanja svjetlosnog zagađenja i promislili taj problem na osnovama Svetog pisma.

Mislim da je potrebno tematizirati i jednu drugu stvarnost, a to je pitanje rasvjete na našim crkvama. Naše su crkve često loše ili bolje rečeno preosvjetljene. Kod ove konstatacije imam potrebu pitati se kakvu mi to poruku odašiljemo svom tom rasvjetom, svim tim svjetlom, svim tim sjajem?

U teologiji poznat nam je pojam svjetla kao pojam koji opisuje stvarnost dobra i pojam tame kao pojam koji opisuje stvarnost zla, ali ne smijemo zaboraviti da prekomjerni sjaj podrazumijeva i stvarnost zla. Vratiti ću se ponovno na prve stranice Svetog pisma i to na svima poznati tekst o babilonskoj kuli (Post 11,1-9) koji govori o istoj želji, težnji koja se tematizira i kod pitanja izvornog grijeha, a odnosi sa na ideju: »biti kao Bog« ili »doseći Boga«. Čovjek je od početaka imao tu ideju i iz biblijskih tekstova vidimo i znamo kamo to vodi pa stoga u primjeni ove stvarnosti na pitanje rasvjete na našim crkvama pokušavam promisliti o poruci koju mi odašiljemo. Pitam se želimo li mi svom tom rasvjetom i sjajem odaslati poruku u kojoj je jasno da gradimo babilonske kule od svjetla koje pokušavaju dotaći samoga Boga ili bi naša poruka uz jednu dobro postavljenu i ne preobilnu rasvjetu trebala biti više u stilu mi bdijemo i molimo? Pitam se razmišlja li itko kako ova čisto izvanjska stvar utječe na jednog vjernika ili još bolje na nekoga tko uopće nije vjernik? Ostavljam ovo promišljanje otvorenim svima. Neka pokušaju sami odgovoriti na pitanja, a kad dođu do odgovora, nadam se da će nešto učiniti kako bi svima bilo bolje.

Spectrum

Broj 1-2 / 2002.

Ogledi i prinosi studenata teologije

- **Dvonaravnost ili dvosupstancijalnost i dvoesencijalnost u kristologiji Leona Velikog**
- **Isus Krist u životu i djelu F. M. Dostojevskog**
- **Ljudski genom**

